

Pradžia>Kreipimasis į teismą>ES ir nacionalinės teisės sistemos>**Bendrieji nacionaliniai teismai**

Bendrieji nacionaliniai teismai

Suomija

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie Suomijos bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų sistemą.

Bendrosios kompetencijos ir administraciniai teismai. Įvadas

Suomijos teismai skirstomi į **bendrosios kompetencijos teismus**, nagrinėjančius baudžiamąsias ir civilines bylas, **administracinius teismus**, vykdančius administracinių aktų taikymo teisminę priežiūrą, ir tam tikrus **specialiuosius teismus**.

Bendrosios kompetencijos teismai – tai bendrąją jurisdikciją turintys teismai. Kitaip tariant, jie nagrinėja teisinius ginčus, nepriklausančius jokių kitų teismų jurisdikcijai. Suomijos bendrosios kompetencijos teismai – tai:

20 **apylinkės teismų** (suom. *kärjäoikeudet/tingsrätterna*),

5 **apeliaciniai teismai** (suom. *hovioikeudet/hovrätterna*) ir

Aukščiausiasis Teismas (suom. *korkein oikeus/högsta domstolen*).

Administraciniai teismai Suomijoje yra bendrieji administraciniai teismai (suom. *hallinto-oikeudet/förvaltningsdomstolarna*).

Bendrieji administraciniai teismai skirstomi į Vyriausiąjį administracinį teismą (suom. *korkein hallinto-oikeus/högsta förvaltningsdomstolen*) ir apygardos administracinius teismus. Suomijoje yra šeši apygardos administraciniai teismai: Helsinkio, Hemenlinos, Rytų Suomijos, Šiaurės Suomijos, Turku ir Vasos. Be to, Alandų salos turi atskirą administracinį teismą, vadinamą Alandų administraciniu teismu.

Vyriausiasis administracinis teismas yra **paskutinės instancijos teismas administracinėse bylose**.

Apylinkės teismai

Apylinkės teismai veikia kaip pirmosios instancijos teismai. Jie nagrinėja baudžiamąsias ir civilines bylas ir tam tikras prašymu padedamas bylas, pvz., dėl santuokos nutraukimo. Šiuo metu Suomijoje veikia 20 apylinkės teismų. Jie labai skiriasi savo dydžiu, tiek pagal darbuotojų skaičių, tiek pagal darbo krūvį. Kasmet apylinkės teismai išnagrinėja apie 500 000 bylų (80 000 baudžiamųjų bylų, 420 000 civilinių bylų ir 50 000 prašymu padedamų bylų). Apylinkės teismai iš viso turi apie 1 900 darbuotojų.

Nuostatos ir reglamentai, kuriais reglamentuojama apylinkės teismų veikla ir administravimas, išdėstyti **Teismų įstatyme** (suom. *tuomioistuinelaki/domstolslag*, 673/2016), taip pat apylinkės teismų darbo tvarkos taisyklėse. Pagal įstatymą pagrindinis pirmosios instancijos teismo teisėjas yra ir atitinkamo teismo administracijos vadovas.

Apylinkės teismas taip pat turi kitų narių – tarėjų, kurie dalyvauja priimant sprendimus kitose, sunkesnių nusikaltimų bylose ir bylose, susijusiose su žemės teisėmis. Tarėjus skiria savivaldybių tarybos. Teisingumo ministerija tvirtina savivaldybių pasirenkamų tarėjų skaičių. Kompensacija tarėjams mokama iš valstybės lėšų.

Apylinkės teismuose taikoma procedūra

Apylinkės teisme **civilinės bylos** svarstomos dviem etapais: **parengiamajame posėdyje** ir **pagrindiniame posėdyje**. Parengiamasis posėdis pradamas bylos šalims pateikiant rašytinius pareiškimus. Su neginčijamais reikalavimais susijusios bylos dažnai išsprendžiamos jau šiuo etapu. Žodinis pasirengimas vyksta parengiamajame posėdyje, dalyvaujant vienam teisėjui.

Jeigu šiuo etapu nepasiekama susitarimo, byla perduodama svarstyti atskirame pagrindiniame posėdyje. Pagrindiniame posėdyje gali dalyvauti vienas arba trys teisėjai. Kai įmanoma, pagrindinis posėdis surengiamas iš karto po parengiamojo posėdžio.

Svarstant **baudžiamąsias bylas**, teismo sudėtis gali skirtis priklausomai nuo nusikalstamos veikos. Bylas dėl smulkių pažeidimų gali nagrinėti vienas teisėjas, o sunkesnių nusikaltimų bylas paprastai nagrinėja kolegija, kurią sudaro vienas teisėjas ir du tarėjai arba trys teisėjai.

Baudžiamajame procese vadovaujamas tais pačiais principais, kaip ir nagrinėjant civilines bylas. Baudžiamoji byla taip pat gali būti pradama nagrinėti parengiamajame posėdyje. Prieš pradėdant pagrindinį posėdį teismas gali paprašyti kaltinamojo pareikšti savo požiūrį į bylą. Procesas vyksta žodine tvarka, sprendimas priimamas remiantis faktinėmis aplinkybėmis ir įrodymais, kuriuos bylos šalys pateikė teismui. Visi įrodymai priimami pagrindiniame posėdyje. Baudžiamosiose bylose, kai įmanoma, pagrindinis posėdis taip pat surengiamas iš karto po parengiamojo posėdžio. Pagrindinio posėdžio metu teismo sudėtis negali būti keičiama. Kai kurios baudžiamosios bylos teisės aktuose nustatytais sąlygomis gali būti nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka, nerengiant pagrindinio posėdžio.

Jeigu teismas dėl nuosprendžio **bendro sutarimo** nepasiekia, skelbiamas balsavimas; kiekvienas kolegijos narys turi vieną balsą. Jeigu nagrinėjant civilinę bylą balsai pasiskirsto vienodai, tuomet lemiamas yra teisėjo balsas; baudžiamosiose bylose tokiu atveju priimamas švelnesnis nuosprendis.

Teismo sprendimą sudaro pats sprendimas ir motyvuojamoji dalis. Dažniausiai sprendimas paskelbiamas pagrindinio posėdžio pabaigoje. Tačiau didelės apimties arba kitais atžvilgiais sudėtingose bylose sprendimas gali būti priimamas per dvi savaites nuo pagrindinio posėdžio. Tuo atveju šalys gali pasiimti rašytinį sprendimo variantą teismo kanceliarijoje.

Apeliaciniai teismai

Suomijoje yra penki **apeliaciniai teismai**: Helsinkio, Rytų Suomijos (Kuopijuje), Rovaniemio, Vasos ir Turku.

Kaip antrosios instancijos teismai, apeliaciniai teismai nagrinėja apeliacinius ir kitus skundus dėl apylinkės teismų sprendimų. Kai kuriais atvejais apeliaciniai teismai taip pat gali veikti kaip pirmosios instancijos teismai. Pavyzdžiui, jie nagrinėja bylas dėl tarnybinių pažeidimų, kuriuos padaro jų jurisdikcijai priklausančių administracinių teismų teisėjai ar aukšto rango valstybės tarnautojai.

Kiekvienas apeliacinis teismas taip pat privalo prižiūrėti savo jurisdikcijai priklausančių apylinkės teismų veikimą ir yra atsakingas už tam tikrus teismų administracijos klausimus, pvz., pareiškimo Teisėjų skyrimo tarybai dėl pareiškėjų užimti apylinkės teismo arba apeliacinio teismo teisėjo pareigas paskelbimą. Apeliacinis teismas pareiškimą turi paskelbti būdamas teisės aktuose nustatytos sudėties. Apeliacinio teismo pirmininkas yra atsakingas už teismo veiklą ir darbo produktyvumą.

Apeliacinis teismas skirstomas į **skyrius**. Skyrių sudaro skyriaus vadovas ir kiti teisėjai. Bylas paprastai nagrinėja trijų teisėjų kolegija.

Apeliaciniuose teismuose taikoma procedūra

Tam tikrose baudžiamosiose ir civilinėse bylose apeliacinio skundo teikėjas privalo iš apeliacinio teismo gauti leidimą toliau svarstyti bylą. Nuostatos dėl leidimo toliau svarstyti bylą suteikimo įtvirtintos teisės aktuose. Byla nagrinėjama rašytinio proceso tvarka arba žodžiu pagrindiniame posėdyje.

Aukščiausiasis Teismas

Aukščiausiasis Teismas Suomijoje yra **aukščiausio lygmens apeliacinis teismas**. Jis skirstomas į skyrius, kurie turi kvorumą, kai dalyvauja penki nariai. Kad byla būtų perduota nagrinėti Aukščiausiajam Teismui, atitinkama šalis privalo kreiptis dėl leidimo pateikti apeliacinį skundą dėl teismo sprendimo. Aukščiausiasis Teismas peržiūri prašymą ir nusprendžia, ar atitinkamu atveju galima suteikti leidimą pateikti apeliacinį skundą. Sprendimą priima dviejų arba trijų narių **kolegija**. Leidimas pateikti apeliacinį skundą gali būti suteikiamas tik teisės aktuose nustatytais sąlygomis. Nuo 1980 m. Aukščiausiasis Teismas tapo precedentus nustatančia institucija. Faktiškai Aukščiausiojo Teismo priimta nutartimi sukuriama teisės norma, kurią privalo taikyti kiti teismai nagrinėdami panašias bylas. Jeigu apeliacinis teismas veiktų kaip pirmosios instancijos teismas, leidimo pateikti apeliacinį skundą nereikia.

Aukščiausiojo Teismo veiklai vadovauja **pirmininkas**. Kiti Aukščiausiojo Teismo nariai vadinami teisėjais. Bylos medžiagą gali pristatyti generalinis sekretorius, patarėjas-referentas, vyresnysis teismo sekretorius arba teismo sekretorius.

Aukščiausiasis Teismas yra atsakingas ne tik už teismo proceso reikalų svarstymą, bet ir už bendrosios kompetencijos teismų teisėjų skyrimą į terminuotas pareigas, kurios einamos ilgiau negu metus. Aukščiausiasis Teismas taip pat teikia pareiškimus dėl Respublikos prezidentui tvirtinti teikiamų teisės aktų projektų ar malonės prašymų.

Aukščiausiojo Teismo **procesas** dažniausia yra **rašytinis**, bet prireikus gali būti surengiamas ir **žodinis bylos nagrinėjimas**.

Bendrieji administraciniai teismai

Administraciniai teismai

Suomijos Konstitucijoje reikalaujama, kad vykdant visą viešąją veiklą būtų griežtai laikomasi teisės aktų. Asmuo arba įmonė, manantys, kad su jais susijusiu klausimu priimtas valstybės ar vietos valdžios institucijos sprendimas yra neteisėtas, paprastai turi teisę tą sprendimą apskusti.

Priimdama sprendimą, valdžios institucija turi suteikti informaciją, kaip ir kur sprendimą apskusti. Daugeliu atvejų pirmiausia galima prašyti, kad atitinkama administracinė institucija sprendimą ištaisyti, o paskui nepatenkinta šalis gali pateikti apeliacinį skundą **administraciniam teismui**. Administracinių teismų apylinkės suskirstytos pagal Suomijos regionus, tad viena apylinkė apima vieną arba kelis regionus.

Gavęs apeliacinį skundą, administracinis teismas patikrina valdžios institucijos sprendimo teisėtumą. Jeigu apeliacinio skundo teikėjas nepatenkintas administracinio teismo sprendimu, daugeliu atvejų įmanoma sprendimą dar kartą apskusti Vyriausiajam administraciniam teismui arba bent jau kreiptis į Vyriausiąjį administracinį teismą, kad jis suteiktų leidimą pateikti apeliacinį skundą.

Nuostatos dėl administracinių teismų išdėstytos Administracinių teismų įstatyme (suom. *hallinto-oikeuslaki/lag om förvaltningsdomstolarna*, 430/1999), Vyriausybės nutarime dėl administracinių teismų jurisdikcijų (suom. *valtioneuvoston asetus hallinto-oikeuksien tuomiopiireistä/statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas domkretsar*, 865/2016) ir įvairiose darbo tvarkos taisyklėse. Administraciniam teismams taikomos procesinės nuostatos išdėstytos Administracinio teismo proceso įstatyme (suom. *hallintolainkäyttölaki/förvaltningsprocesslag*, 586/1996).

Kasmet administraciniam teismams pateikiama apie 20 000 apeliacinių skundų. Daugeliu šių atvejų teikiami apeliaciniai skundai, tačiau administraciniai teismai taip pat nagrinėja administracinius ginčus ir perduotas bylas. Registro klasifikacija apima beveik 300 skirtingų bylų kategorijų, o tai rodo didelę administracinių teismų nagrinjamų bylų įvairovę. Administraciniai teismai yra bendrieji apygardos teismai ir paprastai nagrinėja administracinės teisenos bylas. Tačiau kai kuriuos klausimus centralizuotai nagrinėja tam tikri administraciniai teismai:

Helsinkio administracinis teismas turi išimtinę kompetenciją nagrinėti pridėtinės vertės mokesčio ir muitų mokesčių bylas;

Vasos administracinis teismas turi išimtinę kompetenciją nagrinėti leidimų ir prievartos priemonių bylas pagal Vandens įstatymą ir Aplinkos apsaugos įstatymą;

Hemenlinos administracinis teismas nagrinėja apeliacinius skundus, susijusius su žemės ūkio subsidijomis, parama kaimo plėtrai ir struktūrine parama žemės ūkiui;

Šiaurės Suomijos administracinis teismas nagrinėja apeliacinius skundus bylose, susijusiose su subsidijomis elnininkystei ir pragyvenimui gamtoje, taip pat apeliacinius skundus tam tikrais klausimais, kurie sprendžiami pagal Skoltų įstatymą (suom. *koltlaki/skolltag*, 253/1995).

Administracinio teismo nariai yra vyriausiasis teisėjas ir administracinio teismo teisėjai. Vyriausiasis teisėjas administruoja teismo darbą ir yra atsakingas už teismo darbo produktyvumą. Administracinis teismas pagal jo darbą gali būti skirstomas į skyrius. Skyriui vadovauja teisinį išsilavinimą turintis teisėjas, kuris skiriamas skyriaus vadovu. Administracinių teismų personalą sudaro ne tik administracinio teismo teisėjai, bet ir referentai bei biuro darbuotojai.

Administracinių teismų darbuotojų iš viso yra apie 550.

Administracinių teismų sudėtis priimant sprendimus

Administraciniai teismai yra kolegialūs teismai, kurie paprastai turi kvorumą, kai dalyvauja trys nariai. Administracinio teismo nariai yra vyriausiasis teisėjas ir administracinio teismo teisėjai. Svarstant ir sprendžiant tam tikras bylas, pvz., susijusias su psichine sveikata arba vaiko globos nustatymu, taip pat dalyvauja ne visą darbo dieną dirbantis narys ekspertas. Bylas pagal Aplinkos apsaugos įstatymą ir Vandens įstatymą nagrinėja kolegija, sudaryta iš teisinį išsilavinimą turinčių narių, taip pat gamtos mokslų arba inžinerijos ekspertų. Įprasta teismo sudėtis priimant sprendimus tokiose bylose – keturi nariai.

Tam tikrus paprastus apeliacinius skundus administraciniai teismai gali nagrinėti ir priimti dėl jų nutartį mažesne sudėtimi, jeigu taip nekeliama pavojus šalių teisei apsaugai.

Tam tikri teisės aktuose nurodyti apeliaciniai skundai gali būti nagrinėjami dalyvaujant dviem nariams, jeigu klausimas yra aiškus ir nereikalauja naujo teisės išaiškinimo. Tai yra tam tikri apeliaciniai skundai, susiję su pajamų, nekilnojamojo turto bei transporto priemonių mokesčiais ir statybos leidimais. Jeigu dviejų narių kolegija nesutaria dėl sprendimo, byla turi spręsti įprasta trijų narių kolegija. Vienas narys gali priimti sprendimus, pavyzdžiui, dėl apeliacinių skundų, susijusių su baudomis už neleistiną transporto priemonės statymą, mokesčiais už transporto priemonių nuvilkimą, vairuotojo pažymėjimais ir viešojo transporto baudomis. Vienas narys taip pat gali priimti sprendimus dėl visų laikinųjų išieškojimo draudimų ir uždrausti arba sustabdyti mokesčių ar mokėjimų išieškojimą.

Administraciniuose teismuose taikoma procedūra

Administraciniuose teismuose byla dažniausiai nagrinėjama rašytinio proceso tvarka, tačiau pastaraisiais metais padažnėjo žodinių bylos nagrinėjimų ir teisminių apžiūrų. Žodinių bylos nagrinėjimų ypač padaugėjo bylose, susijusiose su vaikų apsauga arba užsienio piliečiais.

Paprastai apeliacinio skundo teikėjas arba pareiškėjas privalo pristatyti savo reikalavimus ir nurodyti jų motyvus. Tačiau administracinis teismas privalo *ex officio* užtikrinti tinkamą bylos nagrinėjimą. Pagal Administracinio teismo proceso įstatymą administracinis teismas turi peržiūrėti bylą tiek, kiek būtina vadovaujantis proceso nešališkumo ir sąžiningumo principais ir atsižvelgiant į bylos pobūdį.

Administraciniai teismai siekia išnagrinėti bylas tokia tvarka, kokia jas gauna. Tačiau tam tikros bylos nagrinėjamos skubiai. Kai byla užregistruojama nagrinėti administraciniame teisme, referentas parengia bylą. Administracinių teismų referentai yra teisėjų padėjėjai ir notarai, kartais taip pat administraciniai teisėjai. Referentas privalo gauti visus reikalaujamus pareiškimus ar atskaitas iš atitinkamų valdžios institucijų, taip pat išklausti šalis.

Kai byla užregistruojama, išnagrinėjamos proceso sąlygos ir apeliacinių skundų atvejais iš valdžios institucijos, atsakingos už apskųstą sprendimą, gaunamas pareiškimas ir visi susiję informaciniai dokumentai. Paskui išklausomos visos kitos šalys ir apeliacinio skundo teikėjas.

Referentas parengia nagrinėjamos bylos sprendimo projektą. Teisėjai susipažįsta su dokumentais ir sprendimo projektu, o tada byla išsprendžiama administracinio teismo posėdyje.

Administracinis teismas atsižvelgia į visas byloje iškilusias aplinkybes ir nusprendžia, kurios aplinkybės yra svarbios sprendimui priimti. Jeigu priimant sprendimą dalyvaujantys nariai nepasiekia bendro sutarimo, skelbiamas balsavimas. Referentas turi teisę byloje pareikšti atskirąją nuomonę. Pasibaigus posėdžiui, motyvuojamoji dalis dar gali būti keičiama, o kai ji pasirašoma, sprendimas įteikiamas šalims.

Vyriausiasis administracinis teismas

Vyriausiasis administracinis teismas yra paskutinės instancijos teismas administracinėse bylose ir turi didžiausius teisminius įgaliojimus teismo procese. Dauguma Vyriausiojo administracinio teismo nagrinėjamų bylų kategorijų yra apeliaciniai skundai, kuriais apskundžiami kitų administracinių teismų sprendimai. Kai kuriais atvejais apeliacinio skundo teikėjas pirmiausia turi kreiptis dėl leidimo pateikti apeliacinį skundą Vyriausiajam administraciniam teismui.

Suomijoje taip pat galima apskusti vyriausybės arba ministerijos, t. y. aukščiausius vykdomosios valdžios įgaliojimus turinčių institucijų, priimtus sprendimus. Vyriausiasis administracinis teismas taip pat gali skelbti pareiškimus ir teikti pasiūlymus teisėkūros klausimais. Be to, savo kompetencijos srityje jis vykdo teismo proceso priežiūrą. Jo pareiga yra užtikrinti, kad administracinių teismų sistema veiktų vienodai ir efektyviai. Vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra atsakingas už administracinių teismų teisėjų skyrimą į terminuotas pareigas, kurios einamos ilgiau negu metus.

Vyriausiojo administracinio teismo veiklai vadovauja pirmininkas. Kiti Vyriausiojo administracinio teismo nariai vadinami teisėjais. Teisėjų yra apie 20. Be to, Vyriausiasis administracinis teismas turi apie 50 referentų ir atitinkamą skaičių kitų darbuotojų. Vyriausiasis administracinis teismas skirstomas į skyrius. Biuro darbuotojams vadovauja generalinis sekretorius.

Kasmet Vyriausiajam administraciniam teismui pateikiama apie 6 000 apeliacinių skundų. Vyriausiajame administraciniame teisme bylas paprastai sprendžia penkių teisėjų kolegija. Kai sprendžiamas atsisakymo leisti pateikti apeliacinį skundą klausimas, kolegiją gali sudaryti trys teisėjai. Vandens įstatyme ir Aplinkos apsaugos įstatyme nurodytais atvejais, taip pat su tam tikromis intelektinės nuosavybės teisėmis, pvz., patentais, susijusiais atvejais kolegiją sudaro teisinį išsilavinimą turintys nariai ir du ne visą darbo dieną dirbantys nariai ekspertai. Nariai ekspertai turi nepriklausomo teisėjo statusą. Vyriausiajame administraciniame teisme byla dažniausiai nagrinėjama rašytinio proceso tvarka; žodinių bylos nagrinėjimų ir teisminių apžiūrų kiekvienais metais surengiama mažiau negu 10.

Teisinių duomenų bazės ir interneto svetainės

Duomenų bazės pavadinimas

„Finlex“ svetainė

Suomijos teisminių institucijų svetainė

Ar šia duomenų baze galima naudotis nemokamai?

Taip, prieiga yra **nemokama**.

Interneto svetainėje „Oikeus.fi“ pateikiama informacija apie Suomijos teismų sistemą. Tai centralizuota interneto paslauga ieškantiems informacijos apie teismus, prokurorus, antstolius, teisinės informacijos biurus ir kitas su Suomijos teismų sistemos administravimu susijusias viešąsias įstaigas.

Šioje duomenų bazėje, pavyzdžiui, skelbiama naujausia apeliacinių teismų ir administracinių teismų praktika. Išsamesnės duomenų bazės, kuriose pateikiami duomenys apie Aukščiausiąjį Teismą, apeliacinius, administracinius ir specialiuosius teismus, yra prieinamos naudojantis nemokama

Finlex paslauga, kurią teikia Suomijos teisingumo ministerija.

Paskutinis naujinimas: 19/05/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.